

Yıldız Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi

(2019) Cilt 03, Sayı 01, s. 16-36

Türk Edebiyatında “Sırrî” Mahlaslı Şairler ve Derviş Selim Sırrî Dîvânı

Mahir Selim Keskin^a

İbrahim Sona^b

Özet

Edebiyat tarihi ve incelemelerinde benzer mahlas kullanan şairlerin çokluğu her zaman karmaşaya sebep olmuştur. Aynı yüzyılda yaşayıp aynı mahlası kullanmış şairler bile mevcutken -Zâtî ile Hallâc Zâtî gibi- edebiyat tarihimiz bütünüyle göz önünde bulundurulduğunda, bir araştırmacı için benzer mahlas sahibi şairleri birbirinden ayırmanın ne denli zor bir iş olduğu açıktır. Bu çalışma ile, mahlas nedir, hangi kriterlere göre mahlas seçilir, benzer mahlas kullanan şairlerin sebep olduğu sorunlar nelerdir gibi sorulara cevap aranarak, eldeki bilgiler ışığında, edebiyatımızdaki Sırrî mahlaslı şairleri tanıtip, birbirinden ayırmaya çalışmak, akabinde ise kaynaklarda adı geçmeyen şair Selim Sırrî’yi ve İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde TY2869 numarada kayıtlı dîvânını tanıtmak, şairlerinin şekil ve muhtevasından bahsetmek amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler

Mahlas
Müşterek Mahlas
Sırrî
Divan Şiiri
Derviş Selim Sırrî

^a Yıldız Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Edebiyatı Yüksek Lisans öğrencisi, mahirselimkeskin@hotmail.com,

^b Dr. Öğr. Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, isona@yildiz.edu.tr, 0212 383 4451

Poets using Sırrî Pseudonym in Turkish Literature and Divan of Dervish Selim Sırrî

Abstract

The number of poets who used similar pseudonyms in the history and research of literature has always caused confusion. When there are even poets who lived in the same century and used the same pseudonyms - like Zâtî and Hallâc Zâtî - it is clear how hard it is for a researcher to distinguish between poets who have similar pseudonyms when our history of literature is taken into consideration. With this article, what is mahlas, what is the reasons of choosing a mahlas, what are the problems caused by poets who use similar mahlases, looking for answers to such questions and in the light of the available information, it is aimed to introduce the poetics who had used the "Sırrî" pseudonyms in our literature and to try to differentiate them from each other and to mention about Selim Sırrî and his poetry (dîvân) which are not yet exist in Turkish literature history, and to introduce his dîvân which is registered with the number TY2869 in the İstanbul University Nadir Eserler Library, and talk about the forms and content of his poems.

Keywords

Pseudonym
Same Pennames
Sırrî
Divan Poetry
Dervish Selim Sırrî

GİRİŞ

Edebiyat araştırmalarında, özellikle araştırmaya konu olan şairin toplum üzerinde iz bırakmadığı durumlarda, söz konusu şair hakkında bilgi edinmek zorlaşmaktadır. Tezkirelerde bu tip şairlerin biyografisi ya yüzeysel olarak verilir ya da hiç verilmez. Dîvânının nüshası az olan, ya da mahlası ile tezkirelerdeki birkaç şiirinden örnekler kalmış bir şairi, eldeki sınırlı bilgi ile inceleyebilmek güçtür. Bilgiler azaldıkça asırlardır belki birçok kişinin kullandığı o mahlasın sahipleri arasındaki sınır da kaybolur. Örneğin Yunus Emre gibi halka mal olmuş kişilerin şiirlerinin aidiyeti konusunda her zaman sorunlarla karşılaşmaktadır. Mustafa Tatcı'nın da ifadesiyle birden fazla Yunus mahlaslı şair vardır ve "bunların hangi Yûnus'a ait olduğuna karar vermek -şimdilik- zordur" (Tatcı, 2008, s. VII). Bu ayırım hakikaten zordur ve uzun bir çaba gerektirir. Orhan Kemal Tavukçu bu denemeyi başarılı bir şekilde gerçekleştirmiş, Yunus Emre ve Âşık Yunus'un şiirlerinin farklılıklarını tespit etmiştir.¹

Mahlas, şairin belli bir yaşa erişmesi ve şiir yetisine ulaşmasıyla beraber çevre, mizaç, psikoloji gibi faktörlerin de etkisiyle bilinçli bir şekilde seçtiği ve şiirlerinde kullandığı isimdir (İsen, 1989, 22).

¹ Orhan Kemal Tavukçu, "Yunus Şiirlerini Ayırt Etmeye Yönelik Bazı Tespitler" *Journal of Turkish Studies, Kaf Dağının Ötesine Varmak Günay Kut Armağam IV*, USA: Harvard University Publishing, 2004, s. 59-84.

Klasik edebiyattaki mahlas kullanımının Şeyhî ile başladığı kabul edilmekteyse de (Yıldırım, 2006, 12) son yıllarda yayınlanan Hoca Dehhânî divanı bu kanıyı değiştirmiştir. Dehhânî, 2 kaside ve 104 gazelinin tamamında Dehhânî mahlasını kullanmıştır. Çoğunlukla Dehhânî şeklindeki mahlas, 10 yerde vezin gereği Dehânî şeklindedir.²

Şairler bazen ustaları tarafından takdim edilen mahlasları kullanırken bazen kendi isimlerinden yola çıkarak mahlas seçmişlerdir. Sahip oldukları mesleklerden, hangi tarikate bağlı olduklarına, memleketlerinden fiziksel özellik ve kusurlarına kadar pek çok unsur mahlas seçiminde rol oynamıştır. Belli bir edebi birikimin ardından, revaçta olan, hoş giden, iyi anlamı olan mahlasları kullanan şair sayısındaki artışın sebep olduğu; karmaşa, intihal, bir eserin asıl sahibinden başka bir şaire yakıştırılması gibi durumlar, şairleri yeni arayışlara itmiştir. “Fuzûlî” mahlası da bu arayışın bir sonucudur (Karahan, 1995, 73-5).³ Müşterek mahlas kullanan kimi şairlerin -özellikle daha geri planda kalmış olanların- şiirleri ve dahası biyografik bilgileri, zaman içinde birbirine karışmış ve bu karmaşa edebiyat tarihleri arasında alıntılama yoluyla büyüyerek devam etmiştir. Üstelik şairlerin mevcut mahlasını değiştirmesi veya aynı anda birden fazla mahlas kullanması gibi durumlar, şairleri birbirinden ayırt etmeyi zorlaştırmıştır. Örneğin Nef’î’nin ilk mahlası ‘zarara mensup’ anlamında “Darrî” iken, Gelibolulu Âlî’nin tavsiyesi ile ‘fayda ve menfaate mensup’ anlamında “Nef’î”ye çevrilmiştir.” (İpekten, 2000, 56) Şeyh Galip ise önceleri Es’ad, daha sonra Gâlib mahlasını kullanmıştır. Orhan Kurtoğlu (2006, 76), çalışmasında klasik Türk edebiyatında elli dört şairin kullandığı mahlası değiştirdiğini, elli beş şairin ise çeşitli sebeplerle bir mahlasla yetinmeyip aynı dönemde birden fazla mahlas kullandığını tespit etmiştir. Şairlerin birden fazla mahlas kullanmasının sebeplerini ise; manzumelerin yazıldığı dile göre farklı mahlas kullanma, manzumenin türüne göre farklı mahlas kullanma, şairin bir büyüğünün telkin veya tavsiyesi ile yeni bir mahlas kullanmaya başlama ve hiçbir sebep belirtmeksizin ikinci bir mahlas kullanma şeklinde açıklayıp tablolar vasıtasıyla kategorize etmiştir. *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*’ne göre ise Abdî 24, Ârif 29, Feyzî 36; Saîd 20; Şeyhî 23 şair tarafından kullanılmış mahlaslardır.⁴ Yine bu esere göre sadece bir kişi tarafından kullanılan mahlasların en dikkat çekicileri ise Melîhî, Nâbî, Nef’î, Neşâtî, Nev’î, Revânî ve Sâbit’ tir.⁵

Şairlerin birden mahlas kullanmasının yanında hiç mahlas kullanmamaları da günümüz ilmî çevreleri için yanıltıcı durumlar ortaya çıkarmıştır. Şiirlerinde mahlas kullanmayan İbni Kemal’in (öl.942/1534) bir şiir mecmuasında geçen iki gazeli, Mecdut Mansuroğlu tarafından görülüp Hoca Dehhânî’nin sanılmış, daha sonraları Hikmet İlaydın tarafından tespit edilen bu yanlışlık bazı araştırmacılar tarafından sürdürülmeye devam etmiştir (Kaçar, 2012, 41). M. Fatih Köksal’ın (2005, 41) tespitine göre bu mahlassız şiirlerden biri, Hayâlî Bey’e mâl edilmiştir.

Bu çalışmada ele alınan Sırrî mahlaslı iki şair ile ilgili bilgilerin günümüzde nasıl iç içe geçtiğini görmek mümkündür. Özellikle tezkirelerde ikisinin de “Sırrî Efendi” olarak geçtiği

² Bkz. Ersen Ersoy ve Ümran Ay, *Hoca Dehhânî Divanı*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yay. 2017.

³ Her ne kadar Fuzûlî bu mahlasın seçilmeyeceğini düşünse de *Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*’ne göre Diyarbakır yakınlarında asıl adı Ahmed olan başka bir Fuzûlî daha vardır. (İpekten, vd. 1988, 153).

⁴ Bu sayılar, Haluk İpekten ve diğer akademisyenlerin hazırladığı çalışma esas alınarak belirlenmiştir. Bkz. Haluk İpekten, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey, *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: KTB. Yay. 1988.

⁵ Güncel bilgilere göre bu mahlasları kullanan şair sayısının artması muhtemeldir. Çünkü *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü* adlı eser tezkireler baz alınarak hazırlanmıştır. Buna göre sadece bir şair tarafından kullanılan mahlas sayısı ise yaklaşık olarak 128’dir.

Kethüdâbeyzâde Sırrî Bey ve Seyyid Sırrî Ali Efendi ile ilgili bilgiler için böyle bir durum söz konusu olmuştur. Ali bin İbrahim adının olması, mahkeme kâtipliği görevi gibi Seyyid Sırrî Ali Efendi'ye ait olduğuna şüphe duyulamayacak bilgiler, mahlas benzerliğinden ötürü Kethüdâbeyzâde Sırrî Bey'e atfedilmektedir. Bu karmaşada yazılı kaynakların da etkisi vardır. Franz Babinger'in eserinde, pek çok kaynakta III. Mustafa (ö.1774) döneminde öldüğü belirtilen Seyyid Sırrî Ali Efendi'nin, III. Mehmet (ö.1603) zamanında memurluk görevinde bulunduğu bilgisi aktarılmıştır (1992, 311). Hâfız Hüseyin Ayvansarayî'nin *Vefeyât-ı Ayvansarayî* adlı eserinde, *Şeyh Seyyid Sırrî 'Ali Efendi* isminde; baba adı, ölüm yeri ve yılı (1655) daha önce bahsettiğimiz Seyyid Sırrî Ali Efendi'den farklı olan bir Sırrî daha göze çarpar. (Ekinci, 2017, 195-6). Bu örnekte sadece mahlas benzerliği değil, isimlerin de birebir aynı olabildiği durumların varlığını görürüz. Eserde *Şeyh Seyyid Sırrî 'Ali Efendi*'nin baba adı ve ölüm tarihi bu kadar net verilmemiş olsa, bu durumu aynı şairin farklı kaynaklarca yanlış aktarılmış geçmişi olarak görmek işten bile değildir.

Bir diğer sorun ise Ahdî'nin *Gülşen-i Şuara*'sındaki Sırrî ve Sırrî Çelebi başlıklı maddelerde göze çarpar. Bu iki maddede iki ayrı şairinmiş gibi aktarılan bilgiler sonraki tezkirelerde; adı Muhammed (ya da Mehmet) olan, Trabzon doğumlu, Muzaffer Sırrî adlı tek bir şaire ait görünmektedir. Tezkiresinde sadece yaşadığı devrin şairlerinden bahseden Ahdî'nin aktarımı doğrultusunda iki ayrı şairden bahsetmek mümkün olabileceği gibi, diğer tüm kaynaklarda ayrıca bir Trabzonlu Sırrî Çelebi'den bahsedilmediğinden, Ahdî'nin bahsettiği Sırrî ve Sırrî Çelebi başlıklı iki maddenin aslında aynı kişi oldukları kanısı daha baskın gelmektedir.

Bu örnekler, edebiyat tarihinin vazgeçilmez kaynaklarından olan tezkirelerdeki bilgilerin kesin doğru olarak kabul edilmeyip, kaynak tenkidinin ve eserden hareket etmenin önemini ortaya koymaktadır.⁶ Yine kaynakları çapraz okumalarla değerlendirmek gerekmektedir. Bu çapraz okumalardan biri Tuba İşinsu Durmuş tarafından "Rumelili Bir Şair Aile Üzerine Düşünceler" adlı çalışmasında başarılı bir şekilde gerçekleştirilmiştir.⁷

Sırrî Mahlaslı Şairler

"Sırrî" kelimesinin farklı sözlüklerdeki karşılıkları şu şekildedir: "Sırra mensup ve müteallik." (Sâmi, 2010, 720). "Pertaining to secrets[sırlarla ilgili], mysterious[gizemli]" (Redhouse, 2011, 1056). Tasavvuf lugatlarında ise "Sır, hakikat, öz; yaratma esnasında her mevcudun Hak'tan payı, sufilerin Hakkı ancak Hak sever, hakkı Hak talep eder, hakkı Hak bilir gibi ifadeleri belirttiğimiz anlamda Hak'tan yaratıklarında bulunan sırr'a işaret etmektedir." (Abdürrezzak Kâşânî, 2015, 293).

Divan şiirinin estetik temelleri idealist bir sanat anlayışına ve "tasavvuf" adı verilen İslâmın mistik yorumuna dayanır. Tasavvufta ise "sır" ancak velilere verilmiştir. Sadece ilm-i ledün sahibi seçkin kişiler bu sırra erişebilir. Kimsenin bilemediği sırra vakıf olmak için "seyr-i sülûk" yoluna girmek şarttır. Öte yandan klasik şiirimizde de -tasavvufta olduğu gibi- gözle görünenin ardında var olan; remizler, mecazlar, mazmunlar vasıtasıyla ifade edilen, zaman

⁶ Murat A. Karavelioğlu, kaynak tenkidi ve eserden hareket etme gerekliliğini, makalesinde gerekçeleriyle ortaya koymuştur. Bkz. Murat A. Karavelioğlu, "Türk Edebiyatında Aynı Mahlası Kullanmış Olan Şairlerin Karıştırılması Meselesi", *Festschrift in Honor of Walter G. Andrews II, Journal of Turkish Studies*, USA, Harvard Publications, 2010, s. 183-95.

⁷ Tuba İşinsu Durmuş, "Rumelili Bir Şair Aile Üzerine Düşünceler: Nehârî, Sa'yî, Mü'min, Sûzî" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 20, 2018, s.269-282.

zaman akıldan ziyade kalp ile vakıf olunabilen bir sırlar ve gizli mânâlar dünyası mevcuttur. Madde-mana; zâhir-bâtin, sûret-sûret kelimeleriyle ifade bulan sır kavramı olayların iç yüzüyle ilgilidir. Bu çerçeveden bakıldığında Sırrî mahlasının tercih edilme sebebi daha anlaşılır gözükmetedir. Çünkü bir şair olarak bu sırlara “mensup ve müteallik” olmak düşüncesi çok cazip olmalıdır. Örneğin Eğribozlu Emin Mehmed Sırrî Efendi’nin mahlas seçme sebebi şöyle izah edilir:

Mehmed Emin’in “Sırrî” mahlasını seçmesinde “üç umdeden”, “dilini sıkı tutma” düsturu etkili olmuştur. Şöyle ki: Alevî-Bektâşilerde ahlak, başkasına hattâ hiçbir canlıya zarar vermemek esâsına dayanır. Bu birbirine bağlı üç umde hâlinde ifâde edilir. “ Elin tek, dilin pek, belin berk tut”. Bu ifâde “eline, diline, beline” şeklinde kısaltılarak ifâde edilir.

İkinci umdenin en önemli noktası, bilhassa mezhebe ve törenlere ait kendilerinden olmayana hiçbir şey söylememektir. Fakat iş yalnız bununla kalmaz. Gerçek Alevî-Bektâşî, kendisine, kimseye söylememek şartıyla söylenen hiçbir sözü, hiçbir münasebetle, hattâ zor bile görse hiç kimseye söylemez. Aşağıdaki dörtlükte şair, sırrı fâş etmemenin önemini vurgulamakta sonraki dörtlükte ise adını ve mahlasını söylemektedir:

*Ne gördinse Hak’dur kalma gümâna
Erenler râzını açma nâdâna
Sırrî sır eyleyen ‘aşk olsun cânâ
Sırrı fâş eyleyen kelbe yuf olsun (Cansever, 2005, s.VI)*

Araştırmalar neticesinde Türk edebiyatında yirmi altı Sırrî mahlaslı şair tespit edilmiştir. Şairler tezkirelerde farklı isimlerle yer alabilmektedir. Bu tip farklılıklar parantez içinde belirtilmiştir. Belirlenen şairler ve bu şairlerin geçtiği kaynaklar şu şekilde sıralanabilir:

Şairin Adı	Doğum/Ölüm Tarihi	Şairin Yer Aldığı Kaynaklar
1.Mevlânâ Sırrî	.../...	Ali Şir Nevayî (<i>Mecâlisü'n-Nefâis</i>)
2.Sırrî (Vardar Yeniceli, İsa Sırrî)	1582/...	Ahdî (<i>Gülşen-i Şuarâ</i>), Beyanî (<i>Tezkire-i Şuarâ</i>), Âlî (<i>Künhü'l-Ahbâr</i>), Müstakimzâde Süleyman Sadeddin (<i>Mecelletü'n-Nisâb</i>), Riyazî (<i>Riyazu's-Şuarâ</i>), Fâizî (<i>Zübdetü'l-Eşâr</i>), Şemseddin Sâmî (<i>Kâmûs'l-A'lâm</i>)
3.Sırrî (Trabzonlu, Sırrî-i Sâni, Muzaffer Sırrîsi, Sırrî Çelebi)	.../1574	Ahdî (<i>Gülşen-i Şuarâ</i>), Beyanî (<i>Tezkire-i Şuarâ</i>), Âlî (<i>Künhü'l-ahbâr</i>), Âşık Çelebi (<i>Meşairü's-Şuarâ</i>), Riyazî (<i>Riyazü's-Şuarâ</i>), Fâizî (<i>Zübdetü'l-Eş'âr</i>), Şemseddin Sâmî (<i>Kâmûs 'l-A'lâm</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
4. Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi	.../1655	Hafız Hüseyin Ayvansarâyî (<i>Vefeyât-ı Ayvansarâyî</i>)
5.Sırrî (İbrahim Sırrî Efendi, Üsküdarlı Sırrî, Sırrî-i İstanbûlî)	.../1699	Âsım (<i>Zeyl-i Zübdetü'l-Eşâr</i>), Safayî (<i>Tezkire-i Şuarâ</i>), Sâlim (<i>Tezkire-i Şuarâ</i>), İsmail Belîğ (<i>Nuhbetü'l-Âsâr li Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr</i>), Safvet (<i>Nuhbetü'l-Âsâr fi Fevâidi'l-Eş'âr</i>), Müstakimzâde Süleyman Sadeddin (<i>Mecelletü'n-Nisâb</i>), Muallim Naci (<i>Osmanlı Şairleri</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Ali Emîrî (<i>Tezkire-i</i>

		<i>Şuarâ-yı Âmid</i>), Bursalı Mehmed Tahir (<i>Osmanlı Müellifleri</i>),
6. Şeyh Abdülbaki Sırrî Dede (Sırrî-i Mevlevî)	.../1750	Râmiz (<i>Âdâb-ı Zürafâ</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Bursalı Mehmed Tahir (<i>Osmanlı Müellifleri</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
7. Musa Sırrî Efendi	.../1760?	Râmiz (<i>Âdâb-ı Zürafâ</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
8. Şeyh Abdülkadir Sırrî (Eşrefzâde Sırrî)	.../1766	Ali Emîrî (<i>Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
9. Sırrî Efendi (Kethüdâbeyzâde Sırrî)	.../1757-1774?	Tayyarzâde Ahmed Atâ (<i>Tarih-i Atâ</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
10. Abdullah Sırrî Efendi (Abdullah Sırrî-i Âmidî)	.../1785	Ali Emîrî (<i>Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
11. Sırrî Bey (Seyyid Ali Efendi, Seyyid Ali b. İbrahim)	.../1787densonra	Müstakimzâde Süleyman Sadeddin (<i>Mecelletü'n-Nisâb</i>), Râmiz (<i>Âdâb-ı Zürafâ</i>), Ahmed Bâdî Efendi (<i>Riyâz-ı Belde-i Edirne</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Bursalı Mehmed Tahir (<i>Osmanlı Müellifleri</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>), Hafız Hüseyin Ayvansarâyî (<i>Vefeyât-ı Ayvansarâyî</i>)
12. Emin Mehmed Sırrî Efendi (Eğribozlu)	1795/...	Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
13. Âşık Sırrî (Kütahyalı)	.../...	M. Fuad Köprülü (<i>Türk Saz Şairleri</i>)
14. Selim Sırrî Paşa (Yanyalı, Tepedelenizâde)	1800/1847	Fatîn (<i>Hâtimetü'l-Eş'âr</i>), Şemseddin Sâmî (<i>Kâmûsü'l-A'lâm</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Ali Emîrî (<i>Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
15. Derviş Selim Sırrî	.../...	Selim Sırrî Divanı (İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi, Nr. TY. 2869)
16. Sırrî Paşa (Konyalı)	1802/...	Fatîn (<i>Hâtimetü'l-Eş'âr</i>), Şemseddin Sâmî (<i>Kâmûsü'l-A'lâm</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
17. Şerîf Sırrî Efendi	1815/1853	Fatîn (<i>Hâtimetü'l-Eş'âr</i>), Ahmed Bâdî Efendi (<i>Riyâz-ı Belde-i Edirne</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)

18.Sırrı Bey (Kırkkilimli)	.../...	Fatîn (<i>Hâtimetü'l-eş'âr</i>), Ahmed Bâdî Efendi (<i>Riyâz-ı Belde-i Edirne</i>), Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i> , Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
19.Râhile Sırrı Hanım	1814/1877	Ali Emîrî (<i>Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid</i>), Bursalı Mehmed Tahir (<i>Osmanlı Müellifleri</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
20.Sırrî-i İskenderî	.../...	Ali Emîrî (<i>Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid</i>)
21.Selim Sırrı Paşa (Giritli, Kandiyeli)	1844/1895	Mehmed Süreyya (<i>Sicill-i Osmanî</i>), M. Kemal İnal (<i>Son Asır Türk Şâirleri</i>), Bursalı Mehmed Tahir (<i>Osmanlı Müellifleri</i>), Nail Tuman (<i>Tuhfe-i Nâilî</i>)
22.Sırrî Bidârî (Ayıntablı Sırrî, Nazlızâde Mustafa Sırrî Bidârî)	1839/1912	XIX.Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Ayıntablı Sırrî ve Divanı
23.Yahya Sırrı	1872/1908	<i>Tekirdağlı Şairler</i>
24.Şaban Sırrı	1858/1922	<i>Tekirdağlı Şairler</i>
25.Sırrı Seyman	.../...	<i>Dedemin Cönkünden Alevi-Bektaşî Şiirleri</i>
26.Sırrî (Muharrem Hilmi Kösetürkmen)	1878/1964	<i>TDVİA İslam Ansiklopedisi</i> , C.26, s.275-6.

Şairler, eldeki bilgiler ışığında kronolojik sıra ile verilmiş olup, doğum-ölüm tarihi bilinmeyenler ilk kez yer aldıkları tezkirenin yazıldığı veya araştırmacılarca yaşadıkları düşünülen yüzyıla göre sıralanmıştır. Hakkında birden fazla kaynaktan malumat bulunan şairler hakkında genel bir değerlendirme yapılmış, farklılık arz eden bilgiler belirtilmiştir. Şairler hakkında çok çeşitli ve hiç beklenmedik kaynaklardan bilgi edinmek mümkündür. Yeni kaynaklar eski bilgilerin değişmesine, eksik veya birbirine karışmış bilgilerin düzeltilmesine imkân verebilir. Özellikle tezkirelerde hiçbir kaynak atlanmadan tarama yapmaya gayret edilmiştir.

1. Mevlana Sırrî

Şu anki bilgilere göre ilk Sırrî mahlaslı şair Ali Şir Nevayî'nin *Mecâlisü'n-Nefâis*'inde bulunmaktadır. Mevlânâ Sırrî, üçüncü mecliste, yani Nevayî'nin zamanında ünlenmiş, şairin yakından tanıyıp dostluk kurduğu 173 şairin bulunduğu kısımda yer almaktadır. Farsça bir beyti verilen şair hakkında bilinenler; baba adının Mevlana Ali Şihab olduğu, Merv şehrinde bir hankâhı bulunduğu, burada gelip geçen halka hizmet etmekte olduğu şeklindedir (Eraslan, 2001, 91).

2. Sırrî (Vardar Yeniceli, İsa Sırrî)

d. 1582 [H.990]- ö. ?

Beyânî asıl adının İsa olduğunu söyler (Sungurhan, 2017, 92). Müderrislik ve kadılık görevlerinde bulunmuştur. Gelibolulu Âlî, şairi bizzat tanımış ve Trabzon'da kadılık

yaptığını, az sayıda şiiri olduğunu buna rağmen öz ve seçkin yazdığını aktarır (İsen, 2017, 246). Ahdî de şairin Vardar Yeniceci olup ilimlerin sırlarını bildiğini, şiirlerinin nefis olduğunu dile getirmiştir (Solmaz, 2005, 345-6).

3. Sırrî (Trabzonlu, Sırrî-i Sâni, Muzaffer Sırrîsi, Sırrî Çelebi) d. ?- ö.1574 [H.982]

Âşık Çelebi'ye göre asıl adı Muzaffer'dir (Kılıç, 2010, 961-3). Beyanî'de ise şair Sırrî-i Sanî olarak tanıtılır, Muzaffer Sırrî'si namıyla ünlüdür ve asıl adı Muhammed'dir (Sungurhan, 2017, 93). II. Selim devrinde sultana yakın görevlilerden biri olan Celal Bey'in hizmetinde bulunduğu kayıtlara geçmiştir. Beyânî, şairin Sultan Murat'ın şehzadelik döneminde divan kâtipliğini yaptığını söyler. Bir süre daha yaşasaydı devrinin ünlü şairlerinden biri olabileceği zikredilir. Şair aynı zamanda hattattır. Ölüm tarihi Riyazî tarafından H. 982 (M.1574-75) olarak verilir (Açıkgöz, 2017, 179-80). Ahdî şairin Trabzonlu olduğunu, Hasan Paşa tarafından kâtip edildiğini, Paşa'nın ölümünden sonra Kütahya'ya gittiğini, nesih ve talik yazısında maharetli olduğunu, nazirelere zemin olacak şiirler yazdığını ve bunların beğenildiğini, şairler zümresi içerisinde hayli meşhur olduğunu belirtir (Solmaz, 2005, 357). Özetlenen Sırrî maddesinde şu bilgiler yer alır:

Trabzonîdür. Mukaddemâ tahsîl-i 'ulûm ve tekmîl-i fünûn idüp isti'dâd-ı zâtîsi mecâlis-i 'ulemâ-yı a'lâm ve mehâfil-i fuzalâ-yı 'izâmında imzâ olunduktan sonra hâtır-ı hatîr-i serâyir-i ser pür-alâyış-i 'avâik u 'alâyıkdan teberrâ itmekle âhir ze'vî'l-meşâyih-i kibâre teşebbüs ü te'alluk idüp anların dahu hezâyir-i kudsi'ül-mü'essirlerin fevâ'id-i mâlâ-nihâyelerinden isti'dâd u istifâde itdüğinden sonra tâlib-i erbâb-ı belâgat ve râgıb-ı ashâb-ı fesâhat Rûm ili beglerbegisi olup fevt olan merhûm Hasan Paşa mezkûrun envâ'-ı 'ulûm u ma'ârifle ârâste oldugın istimâ' idüp kemâyenbagî ri'âyet gösterüp kâtib eylemişdi. Pâşâ-yı mezbûrun vefâtlarından sonra rûzgâr-ı zûrkâr yüz döndürüp nice yüzden cefâyâ yüz tutup muhâlefet eylemegin zübde-i âl-i 'Osmân Hazret-i Sultân Selîm Hânun dârü's-saltanatları olmag ile müşerref olan mahrûse-i Kütâhiyyeye teveccüh idüp karâr eylemişlerdür. Hutûtun envâ'ına kâdir husûsâ nesh ü ta'likde mâhir ve diyâr-ı Rûmda emsâli nâdir ve kı'ası makbûl-i zurafâ-yı devrândur. Halhali dâ'iresine varmışdur ve ba'z-ı zemînler ihtirâ' itmişdür ki erbâb-ı tab' ana tahsîn eylemişlerdür. Musâhabet-i dil-küşâsı ferah-fezâ olmagın ashâb-ı devlet gâyet i'tibâr eylemişlerdür. Ve şi'ri fevka'l-had nâzûkdür. Zümre-i şu'arâ içinde hayli iştihârı vardır. Bu matla' u beyt anundur.

Meded o kaddi çenârum vefâdan el çekdi

El ucu ile olan merhabâdan el çekdi

[Diger]: *Kanı bir sünbül-i hoş-bû bu cihân bâğında
'Ârız-ı yâre düşer zülf-i semensâdan yeg*

[Diger]: *Cân derdi sanma hicr ile vardı huzûra Kays
Benden sorun firâk-ı elemîn ol dahu uyur (Solmaz, 2005, 357)*

Giriş kısmında bahsedilen ve Ahdî'nin tezkiresinde Sırrî Çelebi başlığı altında başka bir şairinmiş gibi verilen bilgiler ise şu şekildedir:

Erbâb-ı kalemden mevlid-i ferah-fezâsı hümayyûnı Tarâbefzûndur. Yâr-ı latîf ü şâ'ir-i zarîfeş'âr-ı 'âşıkânesi makbûl-i tabâyi'-i erbâb-ı devlet ve güftâr-ı rindânesi pesendide-i ehl-i fazîlet olup hemîşe mülâzemet-i a'yân-ı divân ve dem-â-dem mâyil-i sohbet-i sâhibân-ı 'izz ü şân olup 'ale'l-husûs bende-i hâs-ı Sultân Selîm-i pür-efâzıl olan Celâl Begün hıdmetinde kesb-i kemâl idüp ser-âmed-i akrân u emâsil olmuşlar. Hatt-ı nesta'lik yazmada bî-bedel ve 'arûz u kâfiye vü mu'ammâda sâhib-hâl kimesnedür. Zihn-i dakîk-güsteri esrâr-ı İlâhiyyeye mâlik ve tab'-ı pür-hakiki turûk-ı envâr-ı nâ-mütenâhiye sâlik

olmanın Sırrî diyü mezkûr yârân-ı suhen-perver ve meşhûr-ı merdüm-i bahr ü berdür. Cümle-i eş'ârî letâfet-i tab'ına dâldür ve hasb-i hâl-i 'uşşâk-ı bî-mecâldür ve nezâketden hâlî degüldür. Bu gazel şâhid-makâlidür ki ser-be-ser vâsıf-ı sâkî ve izhâr-ı bâde-i nâb- iştîyâkdur tahrîr oldı.

[Gazel]: Şarâb-ı nâba devr itdür zamân-ı 'ayşdur sâkî
Egerçi bezm-i dehrün nûş-ı câmu nûşdür sâkî
Münevver itmeliden meclisi ol şem'-i bezm-ârâ
Sürâhî kan yudar gamdan katı dil-rîşdür sâkî
Uyuşmuş kanlar ile her müjem tennûr-ı mihnetde
Kebâb ile tatlu başdan başa bir şişdür sâkî
Ele aldı ayaga düşmüş iken bâde-i gül-reng
Gönül yapmaga sa'y eyler ne hayr-endîşdür sâkî
Gözi tarrâc ider dil nakdini ana dönüp bakmaz
Terahhum eylemez Sırrî ne kâfir kişidür sâkî

[Diger]: Didüm ki yoluna cân virürin ben degül ki ser
Ol âfet-i zamâne gülüp didi mâ-hazer
Âyîne-i hod ki turup karşı söyledi
Tûtî efendi kendüyi görmüş gibi meger
Tîga yapışma bilüme kol toladun diyü
Ey şâh-ı hüsin beglere lâzım durur meger
Pür zenk sanma âyîne sûret değışdirüp
Eyler safâ ile sana açmazdan nazar
Sırrî safâda 'ârızına öykünürmüş âb
Yüze gelince utanup ammâ yire geçer

[Diger]: Yanuna alup rakîbi eyledün seyr-i çemen
Yanuna kalur mı ey serv-i sehî seyr eyle sen (Solmaz, 2005, 362-4)

Gülşen-i Şuarâ'da üç Sırrî mahlaslı şair yer alır. Birisi Vardar Yeniceli Sırrî, diğer ikisi ise Sırrî ve Sırrî Çelebi'dir. Sırrî ve Sırrî Çelebi Trabzonludur, ikisi de hattattır. Şiirleri gayet güzeldir, farkları ise onları himaye edenlerin isimleridir. Sırrî'yi Hasan Paşa; Sırrî Çelebi'yi ise Celal Beg himaye etmiştir. Doğal olarak iki Sırrî'nin ortak noktası çok fazladır. Bu durum nüshalardaki bir karışıklığa işaret etmektedir. Nitekim, araştırmamızın başlangıç kısmındaki nüshalara göre şair sınıflamasında da iki Sırrî görülmektedir (Solmaz, 2005, 61).

4. Sırrî (Şeyh Seyyid Ali Efendi) d. ?- ö. 1655[H.1065]

Şair hakkındaki eldeki tek bilgi Vefeyât-ı Ayvansarayî'dedir:

Eş-Şeyh Seyyid Sırrî 'Ali Efendi, Eşref-zâde Seyyid 'Abdullâh Efendi'nin dâmâdı olan Şeyh 'Abdurrahîm Tırsî'nin oğlunun oğludur. Âsâr-ı şî'riyyesinden bu ilâhî anın güftesidir:

Genc-i 'aşkı ister isen dil-i vîrânda ara
Hızır-veş âb-ı hayâtı zulmet-i tende ara
Tâlib-i Mevlâ isen her kişiden himmet dile
Gâfil olma matlabun var Sırrî Kur'ân'da ara

Bu münkati' beyti görenler tâlib lafzını gördükde Devâtçı-zâde Şeyh Mehmed Halvetî'nin olmak üzere ve "himmet" lafzını görenler Şeyh Himmet'ündür zann idüp nizâ' iderler. Hakk olan budur ki bu beytde mahlas, mezbûr lafızlar olmayup belki mahlas Sırrî kelimesidür ki mezbûr şeyh 'Alî Efendi'nindür. Haste 1065[1654-1655] târîhinde İznik'de vefât idüp cediti Eşrefoglu türbesinde pederi Hamdî Efendi yanında defîn-i türbet olmuştur. Revvallahû rûhahu (Ekinci, 2017, s.195).

5. Sırrî (İbrahim Sırrî Efendi, Üsküdarlı Sırrî, Sırrî-i İstanbulî)
d. ?- ö.1699 [H.1111]

Şair, ilk olarak Âsım'ın *Zeyl-i Zübdetü'l Eşâr'*ında geçmektedir (Coşkun, 2011, 79). Eserde, şairin ölümü üzerine Nazım Çelebi'nin söylediği tarih beytine yer verilmiştir (H.1111/M.1699-1700). *Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr'*dan daha detaylı bilgi *Tezkire-i Safâyî'*de mevcuttur. Sâlim *Tezkîretü's-Şuarâ'*sında latifelerinin çokluğuna işaret maksadıyla, yazılıydı Nasreddin Hoca'nın güldürücü hikâyelerinden daha hoş ve iyi olacağını, ardından da İmad Çelebi adlı attar ile aralarında geçen latifeyi nakletmiştir (İnce, 2005, 393-6). Şair, küttap zümresinden olup defterdarlıkla meşgul olmuştur (Güzel, 2012, 306). *Osmanlı Müellifleri'*ne göre şair Girit Defterdârı iken vefat etmiştir (Saraç, 2016, 657). *Sicill-i Osmani'*de ise *hicvile tanınan gönül kırıcı bir şairdi* yorumu yapılmıştır. Safâyî Tezkiresinde İstanbullu olduğu, Üsküdar'da oturduğu, şiirlerinin şuh ve selis olduğu, bazı memalikte defterdar olduğu, padişah divanında bazı mansıplara sahip olduğu belirtilir. Manzumelerini divanında topladığı, 1111'de vefat ettiği bilgisi verilmektedir (Çapan, 2005, s.285-9).

6. Şeyh Abdülbaki Sırrî Dede (Sırrî-i Mevlevî)
d. ?- ö.1750[H.1164]

Şair, Mevlevî Şeyh Nâyî Osman Dede'nin oğludur. İstanbullu olup Galata Mevlevihanesi'nin şeyhliğini yapmıştır. Babası Nâyî Osman Dede'nin ardından postnişin olmuştur (Erdem, 1994, 158). Mezarı da Mevlevihane haziresinde bulunmaktadır. Şair hakkındaki bilgiler *Âdâb-ı Zurafâ*, *Tuhfe-i Nâilî* ve *Osmanlı Müellifleri'*nde mevcuttur.

7. Musa Sırrî Efendi
d. ?- ö.1760?[H.1174?]

Şair, Musa Efendi'nin oğlu olup İstanbulludur. Dimetoka naibliği görevinde bulunmuştur. Aynı zamanda hattattır. *Tuhfe-i Nailî'*ye göre ölüm yılı ihtilafıdır. *Âdâb-ı Zurafâ'*da isminin Musa, tatlı edalı bir şair olduğu, 1174 yılında Edirne'de taundan vefat ettiği bildirilir (Erdem, 1994, 159). Ölüm yılıyla ilgili 1174, 1175 ve 1177 yılları verilmektedir. *Mecelletü'n-Nisâb'*da ise ölüm tarihi yüz yıl erken gösterilmiştir.

Şair ve hattât Mûsâ bin Mûsâ. 1075 yılında Edirne'de vefât etmiştir.(Muhammed İssa, 1995, 587).

8. Şeyh Abdülkadir Sırrî (Eşrefzâde Sırrî)
d. ?- ö.1766[H.1180]

Eşrefzade Abdullah Efendi'nin oğludur. İznik'de Eşref-i Rumi Tekkesi şeyhliği yapmıştır. Arapça ve Farsça'ya hâkim olduğu rivayet edilir. *Tuhfe-i Nailî'*de de şair hakkında kısa bir bilgi mevcuttur (Odabaşı, 2009, 346).

Ol nahl-i hadîka-i bâg-ı siyâdetin nâm-ı nâmîleri 'Abdü'l-kâdirdir. Meşâyih-i Kâdiriyyeden şems-i kerâmâtı ziyâ-pâş-ı 'âlem Eşrefzâde merhûmun ahfâdından 'İzzî Efendinin birâderi es-Seyyid 'Abdu'llâh nâm dil-âgâhun mahdûm-ı güzîni ve kasaba-i İznikde Eşrefzâde âsitânesinin post-nişini bir

merd-i yakîn ve mürşid-i sâlikîn idi. Bin yüz seksen senesi hudûdunda terk-i cihân ile 'azm-i zâviye-i kubûr ve sâl-i irtihâllerine hâme-i fakîrden târîh "Şeyh Sırrî" lafzı târîh zuhûr itmişdir. Şeyh-i mezbûr hânedân-ı Eşrefiyyeden bir 'azîz-i rûşen-dil ve Fârisî vü 'Arabî güftâra pür-iktidâr bir zât-ı şîrîn-şemâ'il idi. Bu Fârisî na't-ı şerîf esrâr-ı tab'-ı latîfleridir.

[Na't]: Zihî evreng-i ihsân şüid Muhammed
Dü 'alemrâ ki sultân şüid Muhammed
Kadem-bûs-ı şefâ'at-hâh Sırrî
Derûneş nûr-ı îmân şüid Muhammed (Erdem, 1994, 159).

9. Sırrî Efendi (Kethüdâbeyzâde Sırrî)

d. ?- ö.1757-1774?

Tuhfe-i Nâilî' de III. Mustafa devrinde yaşadığı zikredilir. Aynı bilginin Seyyid Sırrî Ali Efendi için de verilmiş olması, iki şairin aynı kişi olduğu gibi yorumlara sebep olmuştur. Şairin şiirlerinden geriye sadece *Târîh-i Atâ'* da bulunan şu beyit kalmıştır:

*Kethüdâbegzâde kurenâdan Sırrî Beg
Olunca pertev-efken hâneni vîrân iderler ol
Kimi ki mihrbân zanneyledim nâ-mihrbân gördüm (Atâ, 1876, 213)*

10. Abdullah Sırrî Efendi (Abdullah Sırrî-i Âmidî)

d. ?- ö.1785 [H.1200]

Hakkında fazla bilgi yoktur. İlk olarak *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid'* de yalnızca bir beyti yer alır. *Tuhfe-i Nâilî'* de Diyarbakırlı olduğu ve 1785'te vefat ettiği bildirilir. *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid'* de *Tuhfe-i Nâilî'* de de yer alan bir beyiti verilir:

*Ne 'aceb çeşm-i elâsın ne belâsın bilmem
Sen seni bilmez isen illere sor sorma bana (Kadıoğlu, 2018, 464)*

11. Sırrî Bey (Seyyid Ali Efendi, Seyyid Ali b. İbrahim)

d. ?- ö.1787'den sonra?[H.1202]

Sırrî mahlaslı şairler arasında hakkında en fazla ihtilafli bilgi bulunan şair Şeyh Seyyid Sırrî Ali Efendi'dir. Araştırmalar sonucunda tezkirelerde "Sırrî Bey" olarak geçen şairlerin hayatları hakkındaki bilgilerin zamanla girift bir hal aldığı tespit edilmiştir. Özellikle Kethüdâbeyzâde Sırrî Efendi ile Seyyid Sırrî Ali Efendi'nin bilgileri arasında bu durum söz konusudur. Pek çok kaynakta III. Mustafa devrinde öldüğü söylenen Seyyid Sırrî Ali Efendi'nin, Franz Babinger'in eserinde III. Mehmet devrinde yaşadığı zikredilir (Babinger, 1992, 311). Aydın Oy ise Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar adlı eserinde, şairin 1786 yılına düştüğü bir tarihten yola çıkarak tüm bu bilgilerin yanlış olduğunu, şairin ölüm yılını 1787'den sonrasında aramak gerektiğini söyler (Oy, 1995, 316).

Sicill-i Osmanî' de "Tekfurdağı Mahkemesi kâtibi olup III. Mustafa devrinde (1757-1774) vefat etti. Şairdir (Akbayar, 1996, 1506) bilgisiyile kısaca yer alır. *Tuhfe-i Nâilî'* de ise şairin adının Ali b. İbrahim olduğu kayıtlıdır (Odabaşı, 2009, 349). *Âdâb-ı Zurafâ'* da şair Sırrî-i Diğer olarak verilir:

Nâm-ı nâmîleri..... dır. Tekfurtagı mahkemesi kitâbetinden bir kâtib-i vâlâ-cenâb ve esrâr-ı sakke vâkıf oldukları gibi şî'r ü inşânun mezâyâ vü nükâtına 'ârif şu'arâ-yı 'asrımızdan güftârı bâliğ-ı mebâliğ-ı nisâb pür-gû bir şâ'ir-i mâhir-i ma'ârif-me'âbdırlar. Bu ebyât zâde-i tab'-ı pür-nükâtıdır ki teberrükden tahrîr olundu. Nazm ...(Erdem, 1994, 159).

Riyâz-ı Belde-i Edirne isimli eserde şairin düştüğü tarihlerin bir örneği mevcuttur:

Sırrî Efendi Tekfur Dağı mahkemesi başkâtibi olup tîz-tab' marifetli Şeyhzâde Birnâz Çelebi'dir. Sultân Mustafa-i Sâlis'inde fevt oldu. Latîf târihleri vardır. Serdengeçti ağasına söylediği târihtir.

[mısra']:Etti ukbâya sefer Serdengeçip Hacı Ali (Adıgüzel ve Gündoğdu, 2014, 2079).

Franz Babinger'in verdiği bilgiler doğrultusunda, aynı zamanda tarihleriyle de ünlü olan şairin, *Osmanlı Müellifleri'nin "Müverrihîn (tarihçiler)"* kısmında geçen Sırrî Efendi ile aynı kişi olma ihtimali mevcuttur:

Me'mûrîn-i devletten tarih-şinâs bir zattır. 1157 [1744-45] tarihinde Nâdir Şâh ile vukû bulan muharebenin tarihçesini mübeyyin eseri Es'ad Efendi ve Sultan Mustafâ-yı Sâlis'in Edirne vak'asına dair tarihçesi de Hâlis Efendi kütübhânelerinde vardır. Nâdir Şâh vak'asında Erzurum ve Kars'ta tahaşşüd eden ordu-yı Osmânînin idâre ve kitâbeti riyâsetinde bulunmuş idi (Saraç, 2016, 1008).

Aydın Oy, çalışmasında Babinger'in ve *Riyâz-ı Belde-i Edirne*'deki bilgilerin yanlışlığını açıkladıktan sonra şöyle özetlemiştir:

Özetlersek, Sırrî ne Franz Babinger'in dediği gibi III. Mehmed döneminde yaşamış; ne de Sicill-i Osmanî'deki ve Riyâz-ı Belde-i Edirne'deki bilgiler doğrultusunda III. Mustafa döneminde ölmüştür. Şairimiz, III. Mehmed döneminde daha dünyaya bile gelmemiş olduğu gibi, III. Mustafa döneminden de sonra ölmüştür. Ölüm tarihi bilinmemekle birlikte H. 1202 (M. 1787-1788)'den sonraki yıllarda aranmalıdır. Bu durumda 1774'te ölen padişah III. Mustafa döneminin biraz gerilerde kaldığı da açıkça görülmektedir. (Oy, 1995, 314-5)

12. Emin Mehmed Sırrî Efendi (Eğribozlu)

d.1795 [H.1209]- ö.?

Şair hakkında bilgiler sınırlıdır ve *Tuhfe-i Nâilî*'de bilgi vardır. Şairin divanını yüksek lisans tezi olarak hazırlayan Sıddık Cansever şairin doğum tarihini, divanından hareketle belirlemiştir:

Eğriboz Adası'nda doğmuştur. Asıl adı Muhammed (Mehmed) Emin; mahlası ise Sırrî'dir. MK nüshasının 59a ve S nüshasının 69a sayfalarında yer alan "Sırrî'nun velâdeti târihidür" cümlesi ve hemen altına eklenen H. 1209 (M. 1795) tarihi onun doğum yılını vermektedir (Cansever, 2005, V).

Alevi-bektaşî geleneğinden beslenen bir şair olup, 1842 yılında Tekirdağ'na göç etmiştir. Pîrinin adı Sâlih Sipâhî Baba'dır.

13. Âşık Sırrı (Kütahyalı)

19.yy.

Şairin on sekizinci yüzyılın ikinci yarısı ile on dokuzuncu yüzyılın ilk yarısında yaşadığı tahmin edilmektedir. Fuad Köprülü şairin edebi kabiliyetini şu şekilde ifade eder:

Yaşadığı yörenin şive özellikleriyle yazan Sırrı, gerek kullandığı nazım şekillerinde, gerekse vezin ve kafiye de fazla başarılı değildir. Edebî kıymeti itibariyle orta dereceden daha aşağı sayılmaktadır (Köprülü, 1962, 338).

Kadir Güler, şairin Rıdvan adında bir oğlu olduğunu, onun ölümü üzerine yazdığı ağıtını, kahvecileri methettiği destanını ve dört koşmasını yayınlamıştır (Güler, 1999, 303-8).

14. Selim Sırrı Paşa (Yanyalı, Tepedelenlizade)**d.1800 [H.1215]- ö.1847 [H.1263]**

Detaylı bilgi *Hâtimetü'l-Eş'âr* ile İbnülemin'in *Son Asır Türk Şairleri* (İnal, 1969, 1695) adlı eserinde mevcuttur. Arif Hikmet'in tezkiresinde ise "Selîm" adı ile maddelenmiştir (Erdem, 2014, 93). Şair Yanya doğumlu olup, Veliyyüddin Paşa'nın oğludur. Babasının ölümünün ardından İstanbul'a getirilir. Devlet usul ve adabına göre yetiştirilen şair, farklı vilayetlerde birçok memurluk görevi yapar. 1847'de vezirlik rütbesi ile Belgrad muhafızı olur. Fakat yolda sıtmaya, Belgrad'a vardığında hummaya tutularak az zaman sonra vefat eder. Belgrad kalesinin yakınına defnedilmiştir.

15. Derviş Selim Sırrı⁸**19.yy.****16. Sırrı Paşa (Konyalı)****d.1802[H.1217]- ö. ...[H. ...]**

Şair, Halepli Melek Ahmed Paşazade Osman Paşa'nın oğludur. Konya'da doğmuştur. Önce kapıcıbaşılık, mir-ümeralık, Van kaymakamlığı, Kars kaymakamlığı ve Yemen'deki görevinden sonra İstanbul'da vezirlik görevinde bulunmuştur (Çiftçi, 2017, 239).

17. Şerîf Sırrı Efendi**d.1815[H.1230]- ö.1853[H.1270]**

Şair Edirnelidir. Kadılık görevlerinde bulunmuştur. Şiirleri Fafîn tarafından ham yani nâpuhte olarak gösterilmiştir (Çiftçi, 2017, 241).

18. Sırrı Bey (Kırkkilisi)**19.yy.**

Şair Kırklareli'nde doğmuştur. İstanbul'a geldikten sonra bir süre Divan-ı hümayun kalemindedir, daha sonra hariciyeye bağlı çalışmıştır.

Kırkkilise Kasabası'nda tevellüd etmiştir. 1253 târihlerinde Dersââdet'e azîmet ve bir müddet dîvân-ı hümayûn kalemine müdâvemetle muahharen hâriciye mektupçusu hulefâsı sınıfına dâhil ve bi'l-âhare hâcelik rütbesine nâil olmuştur (Adıgüzel ve Gündoğdu, 2014, 2024).

19. Râhile Sırrı Hanım⁹**d.1814[H.1230]- ö.1877[H.1294]**

Tezkîre-i Şuarâ-yı Âmid' de Ali Emîrî'ye yazdığı bir nazire ile ismi bu tezkirede geçer:

Eder her cilvede bin dürlü istignâyı ' uşşâka

Şaşırđı Kays u Ferhâd'ı ne Şîrîn'dir ne Leylâ'dır (Kadıoğlu, 2018,119)

Şaire Diyarbakırlıdır. *Osmanlı Müellifleri'*ndeki bilgiye göre Irak'ı gezip görmüş, Arapça, Farsça ve Türkçe şiir diline hâkimdir. Kâdiriyye tarikatine intisâb etmiştir. 1873'de İstanbul'a gelerek Yusuf Kamil Paşa'nın konağında ikamet etmiş ve şiirleri ile şöhret

⁸ Şairle ilgili bilgi, bu bölümün sonunda verilecektir.

⁹ Rahile Hanım Divanı, Berat Açıl tarafından hazırlanmıştır. *Sırrı Râhile Hanım Divanı, İnceleme, Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniv. 2005.

kazanmıştır. Şiirlerinden bazıları *Harabat*'ta yayınlanmıştır. 1877'de vefat eden şaire, Edirnekapı civarında Otakçılar mahallesindeki Kâdirî dergâhına defnedilmiştir.

Son Asır Türk Şairleri'nde ise şiir örneklerinin yanında şu bilgiler verilmektedir:

Rahile Sırrı [Hanım], Diyarıbekir hanedanından Ahmed [Bey] in kızıdır. 1814 [1230 H.] de Diyarıbekir'de doğdu. Tahsili marifet etdi. Tahir [Ağa] Zâde Bekir [Ağa] ile evlendi. 1870 [1287 H.]de oğullarıyla beraber Bağdad'a, daha sonra Müntefiğe gitdi. Irak havalisindeki merakidi ziyaret ederek 1873 [1290 H.] de Diyarıbekir'e döndü. Birkaç ay sonra İstanbul'a geldi. Bir beyti sadrı esbak Yusuf Kamil [Paşa]nın takdirini mucib olarak Sırrı [Hanım] aratdırıldı. Keremkarlığı ve kadirşinaslığı meşhur olan Paşanın - erbabı danişe melce olan - konağında dört sene müsafir edildi. Paşanın ve - ümmü'l-hasenat olan - refikası Prenses Zeyneb [Hanımefendi]nin iltifat ve âtîfetine ve şehrin şuarası tarafından riayete mazhar oldu. 1877 [1294 H.] de vefat etdi (İnal, 1969, 1698-9).

20. Sırrî-i İskenderî

d. ? – ö. ?

Sadece *Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid*'de geçen bir beyti ile varlığı bilinmektedir:

*Hilâli bir nefesde cilvegâh-ı âftâb eyler
Süvâr olsa kaçan ol şeh-süvârım sîm-i zeyn üzre* (Kadıoğlu, 2018, 254)

21. Selim Sırrı Paşa (Giritli, Kandiyeli)

d.1844[H.1260]- ö.1895[H.1313]

Kandiyeli olan Selim Sırrî Paşa Helvacızade Salih Efendi'nin oğludur. Birçok devlet görevinde bulunan Sırrı Paşa, Bağdat Valiliği sırasında vezaret rütbesini aldı. Diyarbakır valiliği sırasında kalp rahatsızlığı sebebiyle İstanbul'a geldi ve 1895'te vefat etti (İnal, 1969, 1070-4). İnal'ın kaydına göre basılmış on altı eseri vardır. Divanı bulunamamış olup şiirleri Cemal Kurnaz tarafından, diğer eserleri ve mektupları arasından derlenmiştir (Kurnaz, 2000, 133-60).

22. Sırrî Bidârî (Ayıntablı Sırrî, Nazlızâde Mustafa Sırrî Bidârî)

d.1839[H.1254]- ö. 1912[H.1328]

Şair 1839'da Antep'te doğmuş, önce Besnili oğlu Mustafa Efendi'den sonra Antep ulemasından Kanberzade'den ders almıştır. Eğitimi hakkında başka bilgi bulunmayan şair, Ağa sıfatıyla çeşitli ticari faaliyetlerle uğraşmıştır. 1912'de yine Antep'te vefat etmiştir. Şiirlerini şekillendiren ana kaynak tasavvuftur (Yakar, 2010, 145).

23. Yahya Sırrı

d.1872[H.1288]- ö.1908[H.1324]

1288 yılında Tekirdağ'da doğan şair, yedi yıl Arapça öğrenmiş ve Arapça'dan tefsir ve tercüme yapmıştır. Birçok gazeli olan şair, 36 yaşında vefat etmiştir (Yücebaş, 1939, 154).

24. Şaban Sırrı

d.1858[H.1274]- ö.1922[H.1340]

Şair hakkındaki bilgi Hilmi Yücebaş'ın eserinde mevcuttur. Bu esere göre Şaban Sırrı, 1858'de Tekirdağ'ın Kılavuzlu köyünde dünyaya gelmiş, hayatını köyünde hocalıkla geçirmiştir. 1922'de 65 yaşındayken vefat etmiştir (Yücebaş, 1939, 152-3).

25. Sırrı Seyman

Şairin varlığı Yatağan Dede veya Yatağan Mahmut Tekkesi'nin evrakları arasında harap vaziyette bulunan, Alevi-Bektaşî nefeslerinin yazıldığı iki adet cönk ve diğer bazı el yazması belgeler vasıtasıyla bilinmektedir (Alimcan, 2002, 278).

26. Sırrî (Muharrem Hilmi Kösetürkmen)

d.1878[H.1296]- ö.1964

Elazığ'lı olan Muharrem Hilmi'nin babası Mehmed Ağa'dır. Bitlis'te askerlik görevini sürdürdüğü sırada Muhammed Küfrevî'ye intisap ederek ondan icazet almıştır. Yemen, Medine ve Hicaz'da bulunan Muharrem Hilmi, Erzurum'daki Edip Efendi Medresesinden müderrislik rütbesi almıştır. 1924'te Elazığ'a dönen Muharrem Hilmi, 1964 yılında burada vefat etmiştir (Ateş, 2002, 275-6). Bilinen yedi eseri mevcuttur.

Derviş Selim Sırrî

Selim Sırrî hakkında tezkireler ve diğer yazılı kaynaklarda herhangi bir bilgiye rastlanmamıştır. Şair ile ilgili bilgiler, divanından hareketle edinilmiştir. Divanlardaki tarih manzumeleri şairin hayatı ve yaşadığı yüzyıl ile ilgili vazgeçilmez kaynaklardır. Selim Sırrî divanındaki sekiz tarih manzumesi H. 1238/M. 1822 ve H. 1241/ M. 1825 yılları arasına tekabül etmektedir. Dolayısıyla şairin 1800 ile 1860 yılları arasında yaşadığı düşünülebilir. Şair aynı zamanda bir mutasavvıf olup, Abdülkadir Geylani'nin kurucusu olduğu Kadirî tarikatına mensuptur. Şiirlerinin birçoğuna konu olan ve şairin dini yaşantısına yön veren en önemli şahıs ise Müştak Baba'dır. Kendisi de bir divan şairi olan Müştak Baba, Selim Sırrî'nin müşşididir. Klasik şiir geleneğine uygun olarak Hz. Peygamber ve diğer din büyüklerine yazdığı şiirler dışında; Mevlana, Abdülkadir Geylani, Müştak Baba, Zeki Baba gibi isimler için yazdığı şiirlerin divanda önemli yer tutması, şairin hayatını bir tekke veya dergâh çevresinde geçirmiş olma ihtimalini düşündürmektedir. Zira şair şiirinde kendini "derviş Selim Sırrî" olarak vasıflandırır:

*Dest-gîr kılmağa bir pîr penâhın arayıp
Buldu Dervîş Selîm Sırrî kulun ez-dil ü cân¹⁰*

Şairin hayatı ile ilgili bir diğer önemli ipucu ise yine tarih manzumelerindedir. Şair, Osmanlı sadrazamlarından Halil Hamid Paşa'nın oğlu Mehmed Nurullah Paşa ve onun aile fertleri için tarih düşürmüş, onlardan sitayişle bahsetmiştir. Bu da Nurullah Paşa ile şair arasında hâmilik ilişkisi olduğuna yönelik bir işaret olarak algılanabilir. Şair, Derviş Selim Sırrî olarak kendisini ifade ettiği beyitten başka kendisinden divanda bahsetmemiştir. Ailesi ile ilgili ise şâirin Hatice isminde bir kız çocuğunun dünyaya geldiği anlaşılmaktadır.

Divanda 122 gazel, 2 müstezad gazel, 5 kaside, 3 terkiib-bend, 5 müseddes-i mütekerrir, 1 müsemmen, 1 muhammes-i mütekerrir, 7 muhammes-i müzdevic, 2 rubai ve 8 tarih yer alır.

Şiirlerin muhtevası klasik bir divanın içeriğinden farklı değildir. Aşk üzerine yazılmış, sevgilinin; güzelliğinden, eşsizliğinden, eziyetinden, vefasızlığından, ayrılık acısından bahseden; kıskançlıktan yakınma, sevgiliden merhamet dilenme, aşkı uğruna mahvolma, canını feda etme, kötü talih ve dünyanın adaletsizliğinden şikâyet gibi konuların işlendiği şiirlerin yanında din büyüklerine yazılmış, İslam ve tasavvuf mistisizmini konu alan şiirleri

¹⁰ Selim Sırrî, Divan-ı Sırrî, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi-TY 2869. vr.39b

de divanda önemli yer kaplar. Şairin mürşidi Müştak Baba'nın divanına benzer olarak, gazeller kısmındaki her harfin ilk şiiri Hz. Muhammed adına kaleme alınmıştır. Allah sevgisi ile yazılmış şiirlerinin yanı sıra, Hz. Muhammed, Hz. Ali, Kadîrî tarikatının kurucusu Abdülkadir Geylanî, Müştak Baba, Zeki Baba gibi tasavvuf önderlerine yazdığı şiirler de mevcuttur. Allah'ın büyüklüğü, şefahtan dilenme, dünya ve maddenin geçiciliği, nefis tezkiyesi, kalbi temizleme, fakirlikle övünç, Kerbela hadisesi ve Kur'an'ın çeşitli sureleri üzerine yazılmış şiirleri vardır. Şair aynı zamanda Nedîm'in üç şiirine, Zeki Baba'nın ise beş şiirine, Fuzûlî'nin bir şiirine nazire yazmıştır.

Selim Sırrî'nin sanatı ve aruz veznini kullanmadaki kabiliyetine değinilirse, klasik bir divan şairi kadar maharetli olduğu söylenemez. Klasik şiir geleneğince kabul görmeyecek kusurlu söyleyişlere sahiptir:

Arapça, Farsça kelimelerdeki uzun okunması gereken hecelerde görülen zihaf örnekleri; perîşân, fedâ, gedâ, nagme, ârzû, halâs, rahîm, habîbin, ednâ, safâsın, şehâ, mübârek, şeffî'ü'l-müzîbîn, mâcerâmızdan, nesîm, müncî, habîb-i, ma'nâ, gedâyım, rûzigâr-ı, mû-be-mû, derûnun, sevdâ, ebrû, tûtyâ, hayâlün, tevfîkin, hilâl, 'izâr-ı, mustafâ, murtazâ, rûy-ı, hâmî, rikâb vb.

Arapça, Farça kelimelerdeki kısa hecelerde imale örnekleri; mu'cizeler, sad-hezâr, dâye, kabûl, tevbe, ihdîna's-sırât, mu'terîfim, Yezîd, iştîyâk vb.

Türkçe kelime ya da eklerde zihaf; etmedim, derilmez, perçeminde, anda, gideren vb.

-ân, -în, -ûn ile biten hecenin bir buçuk okunması; gerdûn, ihsân, galtân, mihmân, eyvân, müşgîn, sîmîn vb.

Bir uzun ünlü ve bir ünsüzle biten, bir buçuk okunması gereken hecenin bir hece okunması; nebât vb. sıralanabilir.

Bunlarla birlikte aruz kullanımında daha evvel benzerine rastlanmamış bazı uygulamalar tespit edilmiştir.

Aşağıdaki örnekte ya şair Mef'ûlü Mefâ'îlü Mefâ'îlü Fe'ûlün kalıbının son tefilesini Fâ'îlün olarak kullanma tasarrufunda bulunmuş ya da Türkçe bir kelime olan "söylerim" kelimesinde zihaf yapmıştır ki iki durum da klasik şiir geleneğine aykırıdır:

*Râz-ı dilim ey serv-i revân söylerim sana
Ben 'âşıkınım bunca zamân söylerim sana*

*Agyâra uyup 'âşika ey dilber-i mümtâz
Cevr etme amân hâli yaman söylerim sana*

*Hûnî nigehün zahmını gör sînede göz göz
Tîr-i müjen ey kaşı kemân söylerim sana*

Aynı durum aşağıdaki iki şiir için de geçerlidir:

*Âgâz edüben Hazret-i Mennâna ibtidâ
Hemrâz-ı dilim zât o Subhâna ibtidâ*

'İrfânula ihsânuna kıldı bizi mazhar
Hamd ile senâ lââyık o Yezdâna ibtidâ

Esmâsını çün eyledi ol Âdeme ta'lîm
Tesbîh edeler her dem o Rahmâna ibtidâ...

...

Rahm et fukarâ hâline ol hâne-dân gibi
Varlıkla turup germe göğüs bâdbân gibi

Zulm etme uyup nefse alma âh-ı mazlûmun
Göz yaşını dökdürme sakın hûn-feşân gibi

Gel bid'at-i zulm etme hazer kaç gün 'ömr için
Bir nesneyi yol eyleme sen kehkeşân gibi...

Kimi şairlerin bazı beyitlerinde vezin bozulurken, aruzla yazılmadığını düşündürten şairleri de vardır:

Erdi kudûmun dünyâyâ bu cümle ümem etdi hazz
Yazıldı ismin 'ulyâyâ 'arş-ı mu'azzam etdi hazz

Buldu tûfândan Nûh necât sensin miftâh-ı müşkilât
Muhtâc sana hep kâ'inât senden mukaddem etdi hazz

Fir'avnun mekrinden Kelîm oldu seninle müntakim
Nemrûd nârından İbrahim çekmedi elem etdi hazz...

Şairin kimi şairleri henüz taslak aşamasında yazılmış hissi uyandırırken, kimi şairleri de son derece ince düşünülmüş, kusursuz, latif ve hikmet doludur. Bununla beraber şairin yaşadığı devirde yazılmış hiçbir tezkirede yer almamasının nedeni, az önce sayılan maddelerle birlikte, aruz ve gelenekli şair sahasındaki kabiliyetinin yeterli görülmemesinden kaynaklı olabilir.

Şairin bugüne kadar üzerine herhangi bir çalışma yapılmamış olan divanının 42 varaklık tek nüshası, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde, TY2869 demirbaş, 894.35-1 yer numarasıyla kayıtlıdır.

[Gazel] Sayd için dilber bu gönlüm hemçü mâhı etdi ağ
Sol taraftan pertev etdi mürde gönlüm tutdu sağ

Cevr edip bizden nihânî dünki gün aldım haber
Uymuş agyâra cenâb-ı yâr edermiş seyr-i bâğ

Nâliş-i hecrim görüp bir dem bana rahm etmedi
Sûziş-i firkatde koydu sînem üzre basdı dâğ

Ey gönül hükm-i kazâ-yı 'aşk ederse tut metîn
'Âşık isem ben dahı da'vâmı eylemem ferâğ

*El-hazer şâyed güvâhım tîg-ı bürrân olmasın
Zü'lfikâr-ı âhıma üstâd-ı eşkim verdi zâğ*

*Hubb-ı cânândan lezîz dünyâda nesne bulmadım
Çâşnî-i vasl-ı dildâr edicek dilden damağ*

*Hamdülillah zulmet-i kalbim giderdim Sırrî çün
Nûr-ı vech-i hazret-i cânanıla yakdım çerâğ¹¹*

[Gazel]

*Varıcak bâga takar zülfüne dilber sünbül
Koyıcak başa çıkar bak neler eyler sünbül*

*Şîve-kârım olucak bâga revân salınarak
Dâmen-i nâza degüp hursıla ditrer sünbül*

*Bî-tekellüf sürünür 'ârız-ı dildâra 'aceb
Zülf-i müşğîneledir sanki birâder sünbül*

*Nerm reftârıla gülzârı edince teşrîf
Nâzenînim kürz iken kokar 'anber sünbül*

*Gidelim seyr-i cinân eyleyelim mevsim iken
Ne güzeldir hele bak bâğçede katmer sünbül*

*Bahâr-ı hüsnünü ârâyış için desteleyip
Sevdiğim zülfüne tak 'âşika göster sünbül*

*Sırrî var bâğçeye der topla da teşkîl eyle
Şeh-levendim gelicek belki de ister sünbül¹²*

SONUÇ

Bu çalışmada Türk edebiyatında Sırrî/Sırrı mahlaslı yirmi altı şair tespit edilebilmiştir. Bu sayının kütüphanelerdeki yazma eserlerin günümüz harflerine latinize edilmesiyle daha da artacağı şüphesiz bir gerçektir. Çalışmada, tezkirelerde birbirini tekrar eden bilgilerin, özellikle üzerine çok az malumat sahibi olduğumuz şairlerle ilgili bilgi karışıklığına sebebiyet verdiği gözlemlenmiştir. Aynı mahlaslı şairlerin; Sırrî-i sâni, Sırrî-i evvel, Sırrî Efendi, Sırrî Çelebi gibi başlıklarla verilmesinin yüzyıllar içinde sebep olduğu bilgi kalabalığı ayıklanmaya çalışılmıştır. Bu esnada Yüksek Lisans çalışmasına konu olan Derviş Selim Sırrî, divanı ile edebiyat çevrelerine tanıtılmış ve böylelikle literatürde Sırrî mahlaslı şairler arasındaki yerini almıştır.

¹¹ Selim Sırrî, age. vr.15b

¹² Selim Sırrî, age. vr.19b

KAYNAKÇA

- Açıkgöz, Namık (2017). *Riyâzî, Riyâzî'ş-Şuarâ, (Tezkiretü'ş-Şuarâ)*, ekitap, KTB. Yay. [Erişim 14 Şubat 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-191371/riyazi-riyazus-suaratezkiretus-suara.html>.
- Açıl, Berat (2005). *Sırrî Râhile Hanım Divanı, İnceleme, Metin*, Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi.
- Adıgüzel, Niyazi ve Raşit Gündoğdu (2014). *Ahmed Bâdî Efendi, Riyâz-ı Belde-i Edirne*, Edirne: Trakya Üniversitesi Yayını.
- Akbayar, Nuri (1996). *Mehmed Süreyyâ, Sicill-i Osmanî*, İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay.
- Alimcan, Yatağanoglu (2002). *Dedemin Cönkünden Alevi-Bektaşî Şiirleri*, İstanbul: Kaynak Yay.
- Atâ, Tayyazâde Ahmed (1876). *Tarih-i Atâ*, İstanbul: Yahya Efendi Matbaası,
- Ateş, Süleyman (2002). "KÖSETÜRKMEN, Muharrem Hilmi", *TDV İslam Ansiklopedisi*, C. 26, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yay. s.275-6.
- Babinger, Franz (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.
- Cansever, Sıddık (2005). *Eğribozlu Mehmed Emin Sırrî Hayatı, Eserleri, Dîvânının Edisyon Kritik Metin ve Değerlendirmesi*, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi.
- Coşkun, Ali Osman (2011). *Seyrek-zade Mehmet Asım'ın Hayatı ve Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'ar Adlı Eseri*, Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi.
- Çapan, Pervin (2005). *Mustafa Safâyî Efendi Tezkire-i Safâyî, Nuhbetü'l-Âsâr min-Fevâ'idil-Eş'âr, İnceleme Metin, İndeks*, Ankara: AKM Yay.
- Çiftçi, Ömer (2017). *Fatîn Tezkiresi, Hâtimetü'l-Eş'âr*, ekitap: KTB Yay. [Erişim 20 Nisan 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/55976,fatin-tezkiresi-pdf.pdf>.
- Durmuş, Tuba Işınsu (2018). "Rumelili Bir Şair Aile Üzerine Düşünceler: Nehârî, Sa'yî, Mü'min, Sûzî" *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, S. 20, s.269-282.
- Erdem, Sadık (1994). *Râmiz ve Âdâb-ı Zuraî'atı, İnceleme-Tenkitli Metin-İndeks-Sözlük*, Ankara: AKM. Yay.
- _____, _____ (2014). *Arif Hikmet, Tezkire-i Şuara (İnceleme-Çeviriyazı-İndeksli Tıpkıbasım)*, Ankara, Türk Tarih Kurumu.
- Ekinci, Ramazan (2017). *Hâfız Hüseyin Ayvansarayî, Vefeyât-ı Ayvansarâyî*, ekitap, KTB Yay. [Erişim 8 Mart 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-194287/vefeyat-i-ayvansarayi.html>
- Eraslan, Kemal (2001). *Ali Şir Nevâyî, Mecâlisü'n-Nefâis Giriş ve Metin*, 2 C. Ankara: Türk Dil Kurumu Yay.
- Ersoy, Ersen ve Ümran Ay (2017). *Hoca Dehhânî Divanı*, Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi Yay.
- Güler, Kadir (1999). "XVIII. Yüzyıl Saz Şairlerinden Kütahyalı Âşık Sırrı", *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 1, s. 303-308.

Güzel, Bilal (2012). *Kemiksiz-zade Safoet Mustafa ve Nuhbetü'l-Asâr min Ferâidi'l-Eş'âr*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi.

İpekten, Haluk; Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu, Turgut Karabey (1988). *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*, Ankara: KTB. Yay.

İpekten, Haluk (2000). *Nef'î Hayâtı Sanatı Eserleri*, 3. Bs. Ankara: Akçağ Yay.

İnal, İbnülemin Mahmut Kemal (1969). *Son Asır Türk Şairleri*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

İnce, Adnan (2005). *Tezkiretü'ş-Şuarâ Salim Efendi*, Ankara: AKM Yay.

İsen, Mustafa (1989). *Divan Edebiyatında Mahlasdaş Şairler*, Ankara: Milli Eğitim Dergisi , S. 82, s.195-208.

_____, _____ (2017). *Gelibolulu Âlî, Kühnü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, ekitap, KTB Yay. [Erişim 13 Şubat 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-194288/kunhul-ahbarin-tezkire-kismi.html>.

İssa, İman Muhammed (1995). *Müstakim-Zade Süleyman Sa'dü'd-din Efendi Mecelletü'n-Nisab (Kişi, eser, yer adlarının açıklanmalı dizini)*, Doktora Tezi. Ankara Üniversitesi.

Kaçar, Mücahit (2012). "Hoca Dehhânî'yi Başkasının Şiirleriyle Tanımak: Kemal Paşazade'nin Dehhânî'ye Atfedilen Gazelleri" *KTÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, S.4, Temmuz, s.39-47.

Kadıoğlu, İdris (2018). *Ali Emîrî, Tezkire-i Şuarâ-yı Âmid*, ekitap, KTB Yay. [Erişim 15 Şubat 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-208593/ali-emiri-efendi--tezkire-i-suara-yi-amid.html>.

Karahan, Abdülkadir (1995). *Fuzûlî, Muhîti Hayâtı ve Şahsiyeti*, 2. Bs. Ankara: KTB Yay.

Karavelioğlu, Murat A (2010). "Türk Edebiyatında Aynı Mahlası Kullanmış Olan Şairlerin Karıştırılması Meselesi", *Journal of Turkish Studies, Festschrift in Honor of Walter G. Andrews II*, USA: Harvard University Publishing, s. 183-95.

Kâşânî, Abdürrezzak (2015). *Tasavvuf Sözlüğü*, (Çev. Ekrem Demirli), İstanbul: İz Yayıncılık.

Kılıç, Filiz (2010). *Âşık Çelebi-Meşâ'irü'ş-şu'arâ (İnceleme-Metin)*, 3 C. İstanbul: İstanbul Araştırmaları Enstitüsü Yay.

Köksal, M. Fatih (2005). "Yanılıcı Mahlaslar Yahut İbni Kemâl'in Ettikleri" *Türk Edebiyatı Dergisi*, S. 376, s.41-43.

Köprülü, Fuad (1962). *Türk Saz Şairleri*, İstanbul: Milli Kültür Yay.

Kurnaz, Cemâl (2000). "Giritli Sırrı Paşa, Hayatı, Eserleri, Şiirleri", *İlmî Araştırmalar*, S. 9, İstanbul, s. 133-160.

Kurtoğlu, Orhan (2006). "Divan Şiirinde Mahlas Değiştiren ve Birden Fazla Mahlas Kullanan Şairler", *Bilig Dergisi*, S. 38, s. 71-91.

Odabaşı, Mihrican (2009). *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva 1.Cilt*, Yüksek Lisans Tezi. Cumhuriyet Üniversitesi.

Oy, Aydın (1995). *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*, İstanbul: Tekirdağ Valiliği Yayını.

Redhouse, James W (2011). *Turkish and English Lexicon*, İstanbul: Çağrı Yay.

Saraç, Mehmet Ali Yekta (2016). *Bursalı Mehmed Tahir, Osmanlı Müellifleri*, 2 C. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.

Sami, Şemseddin (2010). *Kamus-i Türki*, İstanbul: Çağrı Yay.

Selim Sırrî, *Dîvân-ı Sırrî*, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi-TY 2869, 42 vr.

Solmaz, Süleyman (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şu'arâ'sı (İnceleme-Metin)*, Ankara: AKM Yay.

Sungurhan, Aysun (2017). *Beyânî, Tezkiretü's-Şuarâ*, ekitap, KTB. Yay. [Erişim 13 Şubat 2019] <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/TR-194495/beyani-tezkiresi-tezkiretus-suara.html>.

Tatçı, Mustafa (2008). *Yunus Emre Dîvânı (Tenkitli Metin)*, İstanbul: H Yay.

Tavukçu, Orhan Kemal (2004). "Yunus Şiirlerini Ayırt Etmeye Yönelik Bazı Tespitler" *Journal of Turkish Studies, Kaf Dağının Ötesine Varmak Günay Kut Armağanı IV*, USA: Harvard University Publishing , s. 59-84.

Yakar, Halil İbrahim (2010). "XIX.Yüzyıl Mutasavvıf Şairlerinden Ayıntablı Sırrî ve Divanı", *Türkbilig* S. 19, s.144-160.

Yıldırım, Ali (2006). *Divan Edebiyatında Mahlas ve Mahlas-nâmeler*, Ankara: Akçağ Yay.

Yücebaş, A.Hilmi (1939). *Tekirdağlı Şairler*, İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.